

הדמות הספורית בספור ה " שבוי " של (ס' יזהר)

מאת

ה'אלד ה'ירי חוסיו אלג'נבי

الشخصية القصصية في قصة (الاسير) للكاتب (سامخ يزهار)

اعداد

خالد خيرى حسين الجنابى

הקדמה

נסיון השביה בספרות המלחמה העברית יותר מביעה למרחק בסיכולוגי אצל הלוחם העברי , אני מעמד מול הנושא הזה , כי אני כותב בהמחקר הזה נסיון השבוי והשפעתו בציור הדמות אצל הסופר " יזהר סמילנסקי (1916 – 2006) " , סופר עברי יליד ישראל , נודע בכינוי תספרותי " ס . יזהר " מחשובי היצורים בספרות דור הפלמ"ח בפרט ובספרות העברית והכללית . חתן פרס ישראל לספרות לשנת (1959) – כידד הגשם דמות ה " אני " וה " אנחנו " לגלה את ספל השבוי היחיד כדי להגיע אל פתרון בעיות הדור שהיה אחד מהם .

ב " השבוי " מתאר יזהר איך חיילים ישראלים שבו רועה צאן ערבי , גנבו את הצאן שלו , הכו אותו ושלחו לכלא .

המחקר בשם " הדמות הספורית בספור השבוי של יזהר " , מתחלק לשני לחלקים : -

1 : - חלק ראשון (הגיבור בספור השבוי ל " ס . יזהר) מדבר על איך הוא דמות הגבור וכיצד ציור אותו תוך הספור .

2 : - חלק שני (המספר הגבור בין ה " אני " לבין ה " אנחנו ") מדבר על דמות המספר הגיבור ואיך מובל את דמותו מהפרט לפתרון את בעיותו להגיע לפתרון בעיות הדור " אנחנו " .

אחרון , נספח (דמויות ראשיות ודמויות משניות) מוציג בו הנספח הזה דמויות הספור בלתי זכור את הגיבור , דמות ראשית ודמות משנית בלבד .

פרק ראשון

(הגיבור בספור השבוי לס . יזהר)

הגיבור בספור השבוי לס . יזהר

דמויות (יזהר) הן בעיקרן צעירית מגיל פלשטין סופלים בגלל מאבקם עם ערכיהם הרוחים , פונים בעית הסכסוך שבין ההשתיך תוך האסיפה להגשמת המטרות הציונית , לבין הרגשתם בגסות אמצעי הגשים המטרות האלה , הסכסוך הזה פוליט באופן בהיר בספור " השבוי " ⁽¹⁾ , הספור שנבחר בעקבות מלחמת (1948) , הביע יזהר במשיכה את נסיון חייל ישראלי לא יכול להפיך נגד הצווים הצבאים שהכריח אותו לבצע עבודות בנגד לאנשויות ולערכים של מסורת , שפולסת ברצה את הפלשטיניים החופשים מפשע גם גרוש אותם מארצהם , למשל , (זה המם – מם שלמו היה מאריך לעיין במשקמתו , ילמוץ מן הסיגריה ולרקום תכניות ראשית , הלאה אין טעם עוד ללכת . ושנית , לא

יתואר לחזור בידדים ריקות מישוהו מכל הרועים , או מישוהו מכל הנערים או אפשר גם שכמה מהם צריכים להתפשט ומעשה צריך להעשות או דבר כלשהו להשרף ולחזור אז עם דבר ממשי עם דבר שהאו עובדה קיימת) .⁽²⁾

מרבית גיבורי יצירותיו של יזהר הם צעירים ארץ – ישראל⁽³⁾ , בספור " השבוי " מתאר יזהר איך חיילים ישראלים שבו רועה צאן ערבי , וגנבו את הצאן שלו , הכו אותו ושלחו אותו לכלא , גיבור הסיפור אינו מצליח לשחרר את השבוי .

למרות " סורי מצפון עזים , הוא נכנע לרצון הקולקטיבי .⁽¹⁾ למשל " קום ! " אמרו לו , כשבא אצלם המם – מם למען יראה בשלימות מלמטה עד למעמה את מלקוחו , וככה דיברו לפניו לאמור : " מה חשבת שלא מתפושך – תפשנו ! ועוד איך אתנו זה אין חכמות . אפילו בלי כדור – הבין שכדאי לו להרים ידיים בטח ! " , " אתם אייזן " שיבחה המים – מם אתי פיקודיו . הגיעו בנפשכם : הצאן על הרועה ומה יאמרו כשנחזור ! שיא היופי " .⁽²⁾

אין הבדיל מהותי בין הגיבורים ברוב סיפוריו – אע"פ שהמסגרת החברתית והתמאטיקה שלהם שונות , רוב גיבוריו חסרי רוח – הכרעה בין ערכים אידיאיים ומוסריים , והססמות והרהורי הסתייגות וחרטה מאפיינים אותם .⁽³⁾ למשל " לא אוכל אינני אלא שליח . ושנית : מלחמה היא וזה האיש מן הצד השיני הוא הנלחם בנו , אפשר הוא קרבן – חנם , אך לתככי אנשיו ואלי אני – אסור לי ואין בכוחי לשחררו . דבר חדש : כל אחד יתחיל לשחרר לאן מגיע בו , ואפשר הוא יודע באמת דבר גדול ומיתמם לו ומעמיד בני שוטהב .⁽⁴⁾ המונוג הפנימי בנפש הגיבור הוא מן האמצעים הספרותיים הטורים ביצירתו של יזהר .⁽⁵⁾

לכך היה יזהר הוא ראשון סופר ישראלי ציור פנים אחר למלחמת (1948) , בגלל מה גרמה מאבקים חברתיים ופסיכולוגיים חדים במפשי הצעירים היהודים שהשתתפו במלחמת השחרור .⁽⁶⁾

למשל : -

הדים מנותקים . חל נמלים נטוש עיפוש מרוב עזובה קיום מצחין , מפורעש , מכונת עמיות וטנטום של כפרים עלובים , בלואי הויית אדם פתע מחפשו שוליהם , מוותביתם חצרותיהם , לפני – ולפנית שלהם , פתע הופשלה שמלתם על פניהם , נחשף קלין מערומיהם והנה הם דלים , צפודים ובאזשים , ריקנות פתע מיתח שבץ זרות , איבה ויתמות כחום – היום פוזל באבק ספק – אבל ספק – שעמום , ואיזה לא חשוב " .⁽¹⁾

¹ (الشامي ، رشاد ، عجز النصر ، الادب الاسرائيلي وحرب 1967 . القاهرة - 1989 ، ص 228

(2) יזהר . סיפורים . הוצאת הקיבוץ המאוחד ، תל אביב ، 1971 ، עמ' 91 – 92

(3) HTTP // WWW . YNET . CO . IL / YAAN / , 73401 17698 – preyaan 00 . HTML .
http : www . kinnblog . com // blog / 2006 / 08 / Post – 60 Htmi .

(2) ס , יזהר , שם עמ' ד 93

(3) האנציקלופדיה העברית , כללית , יהודית וארצישראלית , כרך תשעה , תל אביב – 1968 עמ' 723 .

(4) ס , יזהר , שם , עמ' 106 .

(5) האנציקלופדיה , שם , עמ' 723 .

(6) الشامي ، رشاد ، مصدر سابق ، صفحة 228 .

מקום ראשון במעלה תפסה מלחמת השחרור , הסיפורת נישראלית לא השכילה לעצב לעומק את דמותו (הגיבור המיוחד) של בן הארץ , במרבית סיפורי המלחמה ניטשטשה גיבורו ועולמו הנפשי כמעט שלא הוא , דומה כי רק ס ן יזהר הצליח לתת תמונה תלת – ממדי לעולם זה הוא מצטיין במסירת הלכי – נפש ורגשי – לב מסוערים , ומטיב להעלות קווי דיוקן , בסיפור " השבוי " ביקע קול מחאה על יחס אכזרי לשבויים ערביים .⁽²⁾ למשל , " אמנם , שם למעלה בחפירות האפורות השממוניות שוטט אזרחים אלה , שעשאים חיילי – משמר , שאכלם לא אוכל מימיהם לא מים יומם לא יום , ולילם לא ליל שלעזאזיל – מה שיעשו ומה שיהיה , לעזאזל מה שהיה פעם טוב ומאת ומקובל ולעזאזל – והבה נתעפש על – כן העפש היטב ומגדל זקן ונשחצן לשון , וידברו בגדים מיוזעים אל גוף לא רוחץ מסוטף כיבית ונירה סכלבים משוטטים שיתפגרו ושיצחינו , ונשב באבק הדביק , בעיפוש הצמיג ונישן בסחי ומקשיח לב מן הכל – לא חשוב ! " .⁽³⁾

גם בספורי של השבוי בה רחשי – לב של הפרט (הגיבור ביותר) מול דרישות החברה והחלטותיה , עולמו הרוחני של היחד בעל – הנפש מול חווית ההמון ונחברה , ומשבר התרבות והערכים בקרב דור הדנים של תקופתו של (יזהר) .⁽⁴⁾ למשל " הבחור שאצל הקיר , ניכר היה שהוא חושש כי מצא מישהו שאמין לשם גם זה , בידי היה מטה ארוך שהיה בודקו באצבעותיו ומושכו מביניהם באותו חי עצמו של אבירים כשהם שולפים חרב , והמיחו בשתיקה , בשתיקה די – לחכימא על השולחן .⁽⁵⁾

לבטי הטרם המתמרד הקובל על גורלו והמקבל , בכל זאת , את מרות הגורל או את מרות הכלל , היו מן המוטיבים הראשונים של יזהר והם פולאים גם בסיפוריו , עם היותו אינדיבידואליסטן לכל דבר , אין בגיבוריו זכר לנארקזום החולני , גם כשהם מבקשים מקום של ייחוד בחברה , שבה הם חיים .⁽¹⁾

" יש איזה עצב אחד , עצב כוסס , אותו עצב של מי – יודע של אללת – יד מתפירה של מי – יודע אחד פרטי מאוד , ושל מי – יודע אחד , כללי , שהמש תשקע והוא " שאר כאן בינינו , לא גמור " .⁽²⁾

גם גיבורי של יזהר רוצים לחיים למתיקשו הולכים בעקבות אינסטימקטימק , אבל שליטתם העצמית יכולה להגדיל את הדמות כדי קרבן עצמי לדורם ולאומה .⁽³⁾ למשל

" יום גדול , יום של מרד , יום אשר בו סוף – סוף יש בידיך ברירה . וכוח החלטה לתת חיים לאדם נעשק הגע בנפשך להיות נוהג לפי לבך , לפי אהבתך , לפי אמת שלך , לפי הגדול מכל גדול שחרורו של אדם " .⁽⁴⁾

זה הסביר כי גיבור סיפור " השבוי " לא היה מכשיר רצח בלבד , אבל הוא גם הומני ואיש לו רחשים ולו ערכים ומסורת ושכל .⁽⁵⁾

(יזהר) היה יותר השאיפה בין הסופרים הצעירים הצטיין מאד ביצירתו השפעת את הפחד בהכרת החיילים שהם דמויות את הספור הזה .⁽⁶⁾ למשל בהובלתו של השבוי אל מספדה רחוקה מבין הגיבור " כהלום רעם שכאן , עלידך , דבר נחתך , אותו דבר עצמו , שבהזדמנויות אחרות קורו לו אחת קורין לו גורל .⁽⁷⁾

1 (ס , יזהר , שם , עמ 94 – 95

2 (האנציקלופדיה , שם כרך עשרים וששה , עמ 693

3 (ס , יזהר , שם , עמ 95

4 (האנציקלופדיה , שם כרך תשעה – עשר , עמ 724

5 (ס , יזהר , שם עמ 101

מרבית הסיפורים של המחברים המדנים מתייחסים לבני הנוער הישראלי ובעיותיו , בטבורם סוגיות של התיישבות וחברה , קבלת דינה של החברה והתמרדות מוגבלת מגדה , מאבק נגד אויביה תוך ויכוח על דרכי הלוחמה , ערך עליון הם חיי הצוותא החברות האמיצה והיפה ששותפותה נמשכת עד מיתותא , הזדהות עקונית עם הוויית הארץ ועם ערכי " הבנין " , " החלוציות " ו " המלחמה " היא נחלת הספרות שנתלוותה למעשים , אפילו אצל הבעיית ביותר שבין המספרים בני – הדור , (ס , יזהר) אשר יחסו לענייני הכלל הוא דו – משמעי מעיקרו , ניכרת הזיקה ההדוקה אל ה " מעשים " הנעשים בארץ " השבוי " אנו קוראים .⁽¹⁾

" עתה , נופל האיש רגלו ואף לו הביתה , חוזר הביתה , פשוט . שמע נא : איזה מעשה ! ההמתנה האיומה , הלוחצת , גורל אשה ותינוקותיה ניחושי לבה המנטל עם גזירת – גורל ניחושיה יחזור – לא – יחזור , ניחושיה מה – יהיה – מעתה , הכל ייפתר לטובה לנשימה רווחה , " חרף לחיים " .⁽²⁾

עולם כזה עולם ערכים היה איפוא מצע משותף למרבית המספרים בני – הדור , גיבוריו של (יזהר) מקבילים אותו ברצון ופועלים על – פי אמות המידר המתחייבות ממנו , כי – אם מקבלים את ערכיהם אפילו בלא שיתייחסו אל הכוחות ההיסטוריים שהגיעו את האבות ליצירתו , הגנתם על הקיים שנראה להם קר – ערך היתה לדידם הדבר החשוב ביותר בחיי דמויותיו של יזהר ומעשה " הגיבור " של האנשים הצעירים מקורם בהגנה על ישות חדשה זו נוצרה כביכול יש – מאין .⁴

פרק שני-

(המספר הגיבור בין " אני " לבין " אנחנו ")

המספר הגיבור בין " אני " לבין " אנחנו " : -

ספרות " מלחמת השחרור " נולדת , בכלל המסיבות שעיצבות בסימן " אנחנו " , וחיפשה דרך אל ה " אני " , ומשהגיעו יוצריה אל ה " אני " חזרו ששאלו מה ביניהם לבין ה " אנחנו " , ואיזו זכות קיום יש ל " אני " ללא זיקה אל מציאות חברתית עוד זו נאבקה עם עצמה , וקם דור חדש של מספרים , שניסה לנתק את הקשר הגורדי שבין ה " אני " לבין החברה , ונעמיד את " אני " במרכז ההוויה , יש מהם שניסו לצרף את הגיבורים מכל סיגים חברתיים ולחתור בכיכול אל " אני " הטהור , ויש מהם שעולמם מאוזן הרבה יותר " דור מלחמת השחרור " שלא יכול לנתק את האני ממסיבותיו .⁽¹⁾

(1) שאנן , אברהם , מילון הספרות החדשה העברית והכללית , ישראל – תל אביב , 1978 .

(2) ס , יזהר , שם , עמ' 108 .

3) <http://www.jewishgraterly.org/larticle.asp?apticleid> .

(4) ס , יזהר , שם עמ' 108 .

5) <http://www.airssforum.com/f295/t14722.html>

(6) (7bloker , goel ' israeli stories . newyork 1962 . paperbacks .

ס , יזהר , שם עמ' 104 .

(1) שקד , גרשון , גל חדשה בסיפורת העברית , השומד הצעיר , תל אביב , 1971 , עמ' 10 .

(2) ס , יזהר , שם עמ' 105 .

טוען (יזהר) , שאינו מדבר בשת דורו , אלא דעתו דעת יחיד בלבד , הסתייגות זאת היא אופיינית למדי ליזהר , אבל אינה מתאשרת בהמשך ההרצאה , המושמעת , אמנם , בלשון " מדבר " (ולעיתים אמנם גם בלשון " מדברים ") , אך בהתייחסותה לשאלות עקרונית שעניינן יחסי הדור הצעיר והמציאות החדשה נשמעת לא – מעט , גם נימה של שליח ציבור , (יזהר) עוסק בשלות שוליות , כגון שאלת צרכי הספרות ודמותו של קהל הקוראים . הוא מדגיש כי דורו נוא דור ראשון בעל קהל קוראים ששפת דיברו ושפת קריאתו שוות .⁽²⁾ למשל " וכאלה שהיו אצים לקלנוע ולהבימה ולהאהל ולהמטאטאפרק בהוראף , ובישעיהו הנביא , ובחיים נחמן בייליק , וגם בשקספיר " (3)

יזהר מציג – עמו כדיאנסטיקו , שאינו מתאר אלא מה שענינו רואות ולבו מרגיש , אך התאור אינו דיאגנוסטי – בלבד , והוא אינו רק מעלה את העובדות , אלא מעריכן מכלל לאי אתה למד על הן , אין זה מחיוב המציאות שהספרות תחמיץ את המפעל הציוני , זוהי דיאגנוזה השעומה על איזי נוסטאלגיה לערכים ולחומרי החיים שהוחמצו , (יזהר) מזהיר את שומעיו בפני רומנטיקה , אך נשאק רומנטיקן בלב ובנפש , לנאמנות רומנים זאת לערכי " הרעים " נביא ראייה נוספת מתוך דבריו , (4)

5

למשל " צא לחפשי וחזור אל ההרים לפקש את אשתו , את ביתו , אשר בינתיים פליטי רעב , מדתי אל דתי , טיפוס אבק אדם , מי יודע מה יבוא לךיהם בבינתיים זה והיכן היו בבינתיים זה – הכל בתנאי שבינתיים לא " ידפקו " אחד בחור , אי – כאן , אי – שם , ו " שלחוהו לשמים " , סתם רבה , ולו גם לא סתם ככה .⁽¹⁾ ב " השבוי " מתקומם המחבר באמצעות הרהורים המסאיים של ה " אני " נגד ערכי הקבוצה המתגלים בפעולותיהם .⁽²⁾ למשל " אתה ברור שלא תעשה את נמעשה , אתה יפה נפש תהרהר , תתלהב , תתחרט , ותחשוב גם אחר – כך תצלול בים של מחשבות : הוי למה לאששיתי , ואת חמיצות ההויה הלא – מושלמת שלך " .⁽³⁾

דברים אלה של הגיבור – המספר אודות דרך – דיבורו ונהגי חייו , מאפיינים את יצירתו של יזהר הן מצד תוכם והן מצד את התבנית ומטות את הקורא מן העיקר , אף – על – פי שלכלאחת מהן הן משלה , יש " מטבעות " אלה משתזרות בתבנית ויש שהן יוצרות כמין פסיפס של הברקות מטאפוריות , שהקשר ביניהן רופץ ביותר , מצד היצירה מתגלה דורת קישור בין בתופעה המתגלית במציאות או בדמיון לבין פירושה על – ידי " דמות המספר " האופיינית ליזהר , גיביריו – מספריו לומדים לקח מן התופעת המתגלות ומייחסים אותו לעצמם , הם מפנינים תופעות על- ידי קישור אנלוגי ביניהן לבין דרך החיים של " דמות המספר " , המספר מתהווה כביכול בפני הקורא באמצעות גלויים אלה . האנליגיה מסרשת את השקפת – עולמו ה " אני " ונוטה גם להכללה " אנחנו " המתייחסת למצבים אפשריים דומים .⁽⁴⁾ למשל " עתה , הגיעו לפרשת המקלעים שבכפר , זו נקודה בוערת היא , כאן מוכרחים להרביץ , לא תוכל להתקדם כאן כמולא צעד בלא להבריץ , בעבור

1 (שקד , גרשן , שם עמ' 11 – 12 .

2 (שם , עמ' 18 – 19 .

3 (ס , יזהר , שם , עמ' 96 .

4 (שקד , גרשן , שם עמ' 51 .

נקודה זו עתיד הם יהודי להשפך , הם בחורים שלנו , וחייבת נקדה זו להתלבן הפכו בדבר , חזרו והפכו בו עד שנסתאב , ולא בשאר אלא שהוא משקר " .⁽⁵⁾

כדי לכתב ספור המבוסס על שני גופים מספרים – " האני " , ה " אנחנו " השייכים לדמות אחת , ונקודה – הראות של דמות " המספר הגיבור " המדבר בלשון " אני " , למשל על ה " אני " , " אני מרחם עליו , חבל שבי בחדו לתפקיד זה . הייתי עושה לולא לששתי , איני יודע מפני מה , לו , לפחות , היינו לבד כאן . זה כבר פועק בי בתאר שהנה ניא בידי , ואיני יכול איני יכול להתחיל , חמעלה מכוחי כשאני מזכר שצריך יהיה להסביר להתעסק לבוא אל אנשים ולהתוכח , להוכיח להתחיל להצטדק איני יכול מה לעשות ? " .⁽¹⁾ גם משל על ה " אנחנו " : -

" אנחנו נחפשו בלשונו , הכלב הנבזה , ונראה לו , וממש כשם שהיה ברור או ש " ככה , לא תציל מפיו מאום . והוא לא יאמר דבר – כך היה ברור שזאת הפעם . אותנו , אנחנו , אלה שכאן , לא יוליך זה זה שולל , לא אותנו , הוא דבר ידבר ! " .⁽²⁾

בספור ה " שבוי " של (יזהר) מופיע המספר בגוף ראשון , המספר הוא אותו " אני " המכניס אותנו לעלילה והגולל אותה מתרחשים במקומות שונות .⁽³⁾ למשל : -

" לא אדע מה חשב לו השבוי כשאורו עיניו , ומה היה בלבו ומה רחש דמו , מה שאג דמו , מה התרוצף בו באזלת – יד – איני יודע אלא זאת " .⁽⁴⁾

המספר בלשון " אני " יכול להשתתף בסיפור בשלושה דרכים :

א – כמישהו המעמיד על מעשים שנתרחשו לעיניו בלי שהוא עצמו לקח בהם חלק כלשהו .⁽⁵⁾
למשל : -

" פתחו לא את העיניים , אבל קשרו את ידיו , הוא ינהג את הצאן לפנינו ! " הבהיק המם – מם שלנו עוד אחת מהברקותיו ששכרון הקרב היה מוליד בו בשפע , וניצוף חדוה חלף אז בנו . מאיש אל רעהו – טוב , הסירו את העגאל השחור , נטלו לידי של הלה וכפתו בדק היטב " .⁽⁶⁾

ב – כאחד המעורב באיזי דרך שהיא – מעשית או אמוציונאלית – בכל מה שנתרחש , אך תפקידנו איננו עיקרי .⁽¹⁾ למשל : -

" למה לא ? מי מעכב ? , פשוט , הגין , אנושי , קום איפוא וצעור את הנהג . הפעם לא עוד מליצות על הומאניות , הפעם זה בידיך , הפעם לא רשעת מי שהוא הפעם על מצפונך הדבר , הורד והצלח אותו דיברו עליה סדחילו " .⁽²⁾

1 . (שקד , גרשון , שם עמ' 20 – 21 .

2) ס , יזהר , שם , עמ' 105 .

3) שקד , גרשון , שם , עמ' 51 .

4) ס' יזהר , שם עמ' 107 .

5) שקד , גרשון , שם עמ' 100 – 101 .

1) ס , יזהר , שם , עמ' 107 .

2) שם , עמ' 99 .

3) גולדברג , לאה , אמנות הספור , הוצאת הקבוץ הארצי , השומר הצעיר , תל אביב , 1967 .

4) ס , יזהר , שם עמ' 94 .

5) גולדברג , לאה שם עמ' 127 .

6) ס , יזהר שם , עמ' 93 .

ג – במישהו המספר על עצמו , על מה שעבר עליו , והוא הגיבור הראשי .⁽³⁾ למשל : - " קשה לי להחליט , אינני מעז : צריך לנשות כל – כך הרבה דברים לא נמנעים : לבד עם הנהג , להסביר לחבר , לעמוד אחרי כן בבירוריק להכניס למצב ביש בגלל איזה חסן חלכה , וזה חוץ ממה שלגמרי לא ברור שצריך לשחררו כאן עתה לפני שנתקרא כראוי " .⁽⁴⁾

בספור הזה מוצאים אנו את כל שלושת האופנים הללו . הראשון – כשהמספר כעד פאסיבי בלבד , נבדל מספור שהמחבר מספרי בלי להכניס את המתווך הפיקטיבי לתוכו בכך שאין בספור איננו ראשי , ואם מתכוון למסור את תפקיד המספר כהווייתו לומר דברים .⁽⁵⁾

ואילו המחביר (יזהר) מטעים שכל הרעיונות כגדולות שהכזיבו יותר על כן , הוא מטיל ספק אם אפשר " לקנות ליבם של בני הדור הצעיר , בעולם וכאן לרעיון , טוב וגדול של אמנות תמה " , הפתיחה מעידה איפוא על יאוש גמור מאותם רעיונות שבני דורו של (יזנר) נתנו עליהם את נפשם והסירו את יצירתם , גם בפרק זה של נאמנו אין (יזהר) גורס אמנות לשם אמנות , אבל מטעים שיש להחליף את – הסוסים לאחר שאלה הזקנים מעדו . עד כאן עמדה קונסטוקיבית למדי : התייצבות גלות עיניים מול הישן ותביעה נבונה לחיפוש אחרי אמת חדשה .⁽⁶⁾

דמויות ראשיות ודמויות משניית : -

כל ספור תוכה מספר קבוע מהדמויות שמולאות את הספור , תנועות רעיונות והתרשיות כדי חיות את המחזה וכי להאסיף טעם מיוחד לספור . שם שלושה סוגים חשובים לדמויות , והם : -

1 - הדמויות הראשיות : -

האלה התעניין בה הקורא , לכך כשהקורא הגיע לסוף הספור , ולאחר כך שואלים אותו מה הן דמויות ספור כך ? , עונה הן : כך וכך בלתי ספק .⁽¹⁾

דמויות הראשיות בספור " השבוי " הן :

" דמות השבוי הרועה הערבי " למשל :

" מתוך אותו שאון משתמט מדעתנו שמעבר לסלע אחד במדרין להלן ישב , נתון בין שתי קתות רובה ושני זוגות נעליים מסומרות , שבוי שהיה מרתית כשפן " .⁽²⁾

" דמות המם – מם מפקד מחלקה בצה"ל " למשל :

" זה המם – מם שלנו היה מאריך לעיין במשקפתו , למוץ מן הסיגריה ולרקום תכניות " .⁽³⁾

" דמות מפקד – כתה וסגן מפקד מחלקה " למשל :

" הכל נסתיים אז בדרך אחרת צבאית יותר . שכן שני מם כפים , וסמך מם – מם אחד , ירדו אז מבית נמפקדה ונטלו לשבוי והובילו אותו " .⁽⁴⁾

" דמות הזקיף שעומד אצל דלת הלדר שבה החוקרים והשבוי " למשל :

" הזקיף שאצל הפתח חזר והחליף עומדו מרגל אל רגל " .⁽⁵⁾

- 1 (גולדברג , לאה , שם , עמ' 127 .
- 2 (ס' יזהר , שם , עמ' 105 .
- 3 (גולדברג , לאה , שם עמ' 127 .
- 4 (ס' יזהר , שם , עמ' 106 .
- 5 (גולדברג , לאה שם , עמ' 127 .
- 6 (שקד , גרשון , שם , עמ' 19 .

" **דמות סגן מפקד פלוגה** " למשל :

" סופו של דבר היה שטילפנו למקום אחד , ודיברו עם הסמך – מם – פא בכודו ובעצמו והוחלט לשלחו אל מחנת אחר " .⁽¹⁾

" **דמות נהג את הג'יף** " למשל :

" הביא את הג'יף המאובק , ואת הנהג התרומי הנרגמו , שזעף על הקראו מחוץ לתורו " .⁽²⁾

2 : - הדמויות משנייות - :

והן הסוג השני שמביעות בצורה קלה , כי אומרות מלה קבועה...כדי להזעיר את המחזה להתפתחותה כבר מוצאה באורך ארועי הספור כבר תביעה מתקופה לאחזרת החשוב ביותר מוצאה תוך הספור אחד סיים אותה , .⁽³⁾

הדמויות המשניות בספור השבוי של (יזהר) הן :

" **דמות רועים טוששים על גבעות** " למשל :

" כל – כך היינו שקועים בכל זה , עד שלא משנו לב לא לכמה דמויות של רועים אחרים שצצו ברכסי הגבעות (הצפופות בדממת ובתוגה נאלמה) " ⁴

" **דמות חייל אחד הצביע על השבוי והיה רוצה לרצח אותו** " למשל :

" כולו צוחק ומגיע בא אז אחד אצל המם – מם שלנו וכך הצביע על השבוי לפוי – העיניים : זה הוא ? לגמור אתו ? תן לי ! " .⁽⁵⁾

" **דמות שצילם ויעשה תמונות** " למשל :

" היה שם אחד שצילם את כל הדבר הזה , וכשיסע לחופש יפתח ויעשה תמונות " .⁽⁶⁾

" **דמות נופף את השבוי אגרוף** " למשל :

" היה שם אחד שבא מאחורי השבוי ונופף אגרוף בעקלתין תאוותני וחזר חמק לו מתפתל הצהלה אל בין הבריות " .⁽¹⁾

" **דמות פשוטה מתלבדה** " למשל :

" היה שם אחד שפשוט לא ידע אם יפה או לא יפה , אם כך צריך או לא צריך , והיה מיטרף בעיניו לבקש סעד של אחים לדעת איזו שתהא " .⁽²⁾

" דמות הפכה כד מעל מעל לועו וגמעה בשיניים חשופות סילון , בעוד אצבע שמאל מתרה באויר בקהל שומעיו שהנה ייגמע מעיגולים רבים של שמן צף " .⁽³⁾

" **דמות שהיה לובשת גופייה** " למשל :

" היה שם אחד שהיה בגופייה , והיה מבעת בתמהין ובסקרנות וחושף שיניים פגומות שהרבה רופאי שיניים ולילות לא שינה , וחזרים צרים ללא אויר " .⁽⁴⁾

גם " ועוד היו שם כאלה שהיו מסודרים בעבודה , וכאלה שהיו עוחם בסולם , וכאלה שהיו מעולם נעבכים ובישי – גדל ללא תקן " .⁽⁵⁾

" **דמות בחור פשוטה היה יושב בג'יף** " למשל :

(1) ס' , יזהר , שם , עמ' 103 .

(2) שם , עמ' 103 .

(3)

ס' , יזהר , שם , עמ' 94 .

(5) שם , עמ' 95 .

(6) שם , עמ' 96 .

([4http // www . ar . Wikipedia . org / wiki](http://www.ar.Wikipedia.org/wiki) .

) " הבחור הלז שעל הספבל האחורי בג'יף הקטן רוח קפצה בו המתן : לשחרר את האיש ! " .
(6

אחרון , כי ערך העיקרי בספור זה התגשם להתעורר תגובות סערות תוך סביבת הישראליים והערביים , היתה ביותר בקראת (יזהר) , היהודים חושבים כי הספור הטיל סמק בתרבות הלוחם הישראלי והתכער לה , עד תפוסה לגבורה הצבאית מהכוונתה , חלק מערביים רואים הספור התעכר לצות של הפלשטיני שהביעה מאיביותי ומטמטו (דמות השבוי הרועה הערבי) .⁽⁷⁾

1 (ס ' יזהר , שם עמ' 96 .

2 (שם , עמ' 96 .

3 (שם עמ' 96 .

4 (שם , עמ' 96 .

5 (שם , עמ' 96 , 6 (שם , עמ' 96 . 7) שם , עמ' 105 .

התמצית

(ס' . יזהר) זכה את ספורו " השבוי " דמויות רבות . מהם קשים ליבית ועז , ומהם חוששים וטמטומים , ומרבית דמויות של (יזהר) הם צעירים ארץ – ישראלים , השתמש (יזהר) בלשון " אני " ו " אנחנו " מתוך השתמש המספר הגיבור כדי להעביר מן בעיות הפרט היחד אל בעיות הדור שהוא שייך לו . ובאמצעות דמות המספר הגיבור יכול הקורא להכניס תוך האירועים ומתלהיב להגיע בדמות הגיבור לסוף הספור .

מזג (יזהר) הדמות הערבית עם הדמויות הישראלית , ועשה אור מעורב מהרגשויות השונות ; יגון , קשות , אוהב רחמים .

ציור (יזהר) לדמות היה יפה , בא פעם באופן " אני " או " אנחנו " , ופעם גיבור מספר , פעם אחד דמות ראשית או דמות משנית .

המקורות

מקורות ערביים :

- 1 : - الشامي ، رشاد ، عجز النصر ، الادب الاسرائيلي وحرب 1967 . القاهرة 1989 .
- 2 : - ايلون ، دافد . شنعار ، فسح . قاموس عربي – عبري . اورشليم الجامعة العبرية – 2001 .

מקורות אנגליים :

- 1 : - blocker , goel – Israeli stories . newyork . 1962 .

מקורות אנטירנת :

- 2 : - [http // www. Airssfoum .com / f295 / t14722 . html](http://www.Airssfoum.com/f295/t14722.html) .
- 3 : - [http // www.ar.wikipedia . org / wiki](http://www.ar.wikipedia.org/wiki) .
- 4 : - [http // www. Kinnbiog .com / blog / 2006 / 08 / post – 60 / html](http://www.Kinnbiog.com/blog/2006/08/post-60/html) .
- 5 : - [http // www.jewishgarterly . org / article . asp ? articeid](http://www.jewishgarterly.org/article.asp?articeid) .
- 6 : - [http // www. Ynet .co .il / 0, 7340,1-17698 – preyaan .00. html](http://www.Ynet.co.il/0,7340,1-17698-preyaan.00.html) .

מקורות עבריים :

- 1 : - האנציקלופדיה העברית . כללית , יהודית וארצישראלית . כרך תשעה – עשר . תל אביב . 1968 .
- 2 : - האנציקלופדיה העברית . כללית , יהודית וארצישראלית . כרך עשרים וששה .
- 3 : - גולדברג , לאה , אמנות הספור , הוצאת הקיבוץ הארצי . השומר הצעיר . מרחביה , תל אביב , 1967 .
- 4 : - ס' יזהר , ר ספורים . הוצאת הקיבוץ המאוחד . תל אביב 1971 .
- 5 : - ר , סמן , מילון הסלנג הישראלי . ישראל . ירושלים , 1963 .
- 6 : - שאנן , אברהם , מילון הספרות העברית והכללית , תל – אביב .
- 7 : - שגיב , דויד , מילון עברי – ערבי לשפה העברית בת – זמננו ארבעה כרכים . 1986 .
- 8 : - שקד , גרשון , גל חדש בסיפרות העברית , השומר הצעיר , תל – אביב , 1971 .